

Jul på Mackmyra...

Här följer utdrag ur Sophie Klingbergs (1832-1925) dagbok där hon skriver om jularna på Mackmyra 1908-1920. Hon bodde sedan 1908 i Vasahuset på Vasagatan 1 i Uppsala men tillbringade från 1901 alla jular på Mackmyra med sin man Erland Theodor (1821-1914) och efter 1914 som änka.

Utdragen är urklippa ur dagboken och dagboksdatum anges inom parentes. Stavningen är Sophie Klingbergs. Fotnoterna är tillagda.

*Julen 1908

(14 februari 1909) Julen 1908 tillbringade vi angenämt och godt som under flera år förut hos Erland och Anna.¹ Nu är de flyttade till Falun² ty äfven den lilla staden är nu garnisonsstad med Dalregementet³ inom sina murar. Mackmyra kommer likväl att förblifva deras sommarhem, men som skolfrierna äro kortare än förr blir den härliga sena sommaren på landet ett minne blott.

*Julen 1909

Så kom julen! Mina båda inackorderingar reste och vi rustade oss till afresa men så kom en jobbspost att influensan graserade i hemmet. Två af barnen lågo, ett par af personalen mådde ej bra - alltnog man viste ej hvad utsträckning sjukdomen kunde taga då deras försigtiga Läkare ansåg det orätt taga oss båda gamla dit. Det var endast ett par dagar till Julafton så stora arrangemanger kunde ej medhinnas. Men så godt sig göra lät ordnade man till doppa i köket. Så der sutto vi gamla för första gången ensamma på denna vår största högtidsafton. Mig grep det allt djupt så jag fällde i smyg några tårar ithy att den tanken ovilkorligen trängde sig på mig att kanske denna julen är den sista vi lefva tillsammans. Wi äro ju så gamla, 88 år och 77 år! Så dödsbudet kan ju enligt naturens ordning träffa en af oss när som helst och den kvarblefvne ändå ej ha rätt att knota utan tacka Gud för de många lugna år som gått. Emellertid åto vi ej Julgröten här hemma utan blefvo bjudna till en familj som också voro ensamma. I vår härliga Domkyrka voro vi i Julbön och sedan Juldagen och annandagen. Sedan kom bref att barnen på Mackmyra voro bättre och

¹ Erland Klingberg (1866-1938), Sophies son, gift med Anna Klingberg (1867-1954) född Fogelmarck. Kapten på Dalregementet.

² Erland och Anna Klingberg hade sitt fasta boende på Kristinegatan i Falun från 1908 till 1916, där barnen gick i skolan. Somrar och jular tillbringar de på Mackmyra.

³ Dalregementet var ett svenskt infanteriregemente 1621-2000, förlagt till Falun från 1908 (tidigare Rommehed).

den 29 reste vi dit så Nyårshelgen och sedan framåt hade vi trefligt som förr och middagar & Soupéer hos familjerna afvecklades som vanligt och började skolan i Falun så hela familjen reste dit och vi med dem för att se hemmet i Staden, som är förtjusande fint och trefligt ordnat med smak och omdöme ty Anna är lite artistiskt anlaggd och reser utomlands bildar smak och omdöme.

Den lilla staden Falun fick jag skåda i sin fagraste vinterskrud med nyfallen snö och som en fin park tedde sig omgifningen kring staden med sina willor & små trädgårdar så jag fick en helt annan uppfattning af den gamla grufstaden som då koppar-röken förkväfvde all vegetation tedde sig grå och fnaskig. Nu voro slagghögarna som hvita berg med blixtrande diamanter. Alla officerare voro på en fältöfvning så i staden rådde lugn och stillhet. Fru Arthur Lundeberg⁴ firade sin födelsedag med stort kafferep, mycket trefligt. Der fans bland andra en ung flicka som spelade med en af döttrarna i huset och hon var outtröttlig att mucisera (jag tänkte på en speldosa) och bäst jag satt i rummet bredvid fick jag höra "afsked af Wennerberg"⁵, en vacker sång som Sigrid och Alexis Grönvall⁶ så mycket sjöng vid Gustafsström⁷ anno 1877 och vid slutstrofen "för att aldrig aldrig skiljas mer" mins jag han sade att det är ju väl att vi äro förlofvade å hvar sitt håll⁸ - eljest vore ovisst hur det slutade. Jag drömde mig tillbaka i tankarna till flydda dagar rika på glädje bland barn och besök af vänner; men också ett träget ansträngande arbete som likväl på min starka kroppshyddas utöfvade ett helsosamt inflytande ithy att vi bodde som vid ett sanatorium bland berg och sjö, Elf med wattenfall och leende björkskog med mörka dystra tall och gran skogar i bakgrunden och tjusande utsigt såväl ner åt Elfven med Hartklintbergen som hvilopunkt för ögat som sjön Laggen med sin skogsbeväxta ö (som benämndes förklaringsberget) och bildade en härlig tafla i en klar solnedgång. Och vid de uppfriskande skogspromenaderna kunde man höra gökar och taltrastar från flere håll - ja! sjäslifvet saknade ej näring i dessa aflägsna byggder ty jag hade rik tillgång på goda böcker emedan jag hade bästa biblioteket i orten att tillgå neml. Brukspatron Grönvalls⁹ å Hellefors.¹⁰

⁴ Mathilda Lundeberg (1867-1956) född Steffansson, gift med Arthur Lundeberg (1860-1927), som var överstelöjtnant i Falun. Kusine med Christian Lundeberg (1842-1911) som var gift med Anna Lundeberg (1840-1913) född Elfbrink, Sophies svärdotter Anna Klingbergs moster. Matilda och Arthur Lundeberg bodde i Falun från 1897 och hade barnen: Nils Arthur (1890-1972), Siri Maria Matilda (1892-1979), Margit Anna Wilhelmina (1895-1934) och Marianne Hilma Julie (1902-73). Mathildas födelsedag var den 15/1.

⁵ Gunnar Wennerberg (1871-1901), tonsättare.

⁶ Sigrid Nordlander (1858-1914), född Klingberg. Sophies dotter. Gift 1878 med Harald Nordlander (1853-1920). Olof Alexis Valfrid Grönvall (1849-89), bokhandlare och bror till disponent Edvin Grönvall (1840-1907) på Hellefors bruk.

⁷ Familjen bodde i Gustavsström 1866-86 då Erland Theodor var bruksförvaltare, dvs chef, på bruket där, som hörde till Hellefors bruk.

⁸ Sophies dotter Sigrid Klingberg (1858-1914) var förlovad med Harald Nordlander (1853-1920) och de gifte sig 1878. Alexis Grönvall (1849-89) gifte sig redan 1876 med Sofia Matilda Evensen (1853-1919).

⁹ Karl Mauritz Edvin Grönvall (1840-1907), disponent på Hellefors bruk 1877-1897, en av Erland Theodors efterträdare, och hans chef.

¹⁰ Familjen bodde i Hällefors 1859-1866 då Erland Theodor var disponent på Hellefors bruk.

*Julen 1910

(24 januari 1911) Åter har en tid förflutit sedan jag sist hade den lilla blå boken framme. Julen ha vi tillbringat angenämt på Mackmyra nu som så många gånger förr. Erland och Anna bo nu uppe i stora huset¹¹ der de snälla som alltid äro gjordt det så bekvämt och trefligt för oss gamla. Julklappar hade vi mycket och barnen har jag alltid så trefligt med och jultillställningarna inom kretsen voro glada och människorna så vänliga och rara, men jag hade förkylt mig lite, så hostan som brukar vara i 4 à 5 veckor ha just nu försvunnit, så jag känner mig frisk igen. Ty de nedsatta krafterna ha återkommit och vårt hem ordnat igen, vi ha så trefligt.

*Julen 1911

(Den 22 december) reste vi till Mackmyra, här var då "grått i grått" och mildt väder som en höstdag så man blef lite förvånad att på halfva vägen finna en smula snö och is i diken och vid väggkanten, och komma till Walbo Station, en knapp mil bortom Gefle, hemtades vi på släde och på natten föll snö så hela julen hade vi godt före. Julafton kom Knut och Mary An¹² och vi doppade i köket och hade så trefligt.¹³ Mycket julklappar och en stor julgran som jag och barnen klädde! Till julottan foro vi 13 personer, kuskarna inberäknade. Kl 4 var middag för närmaste grannarna och då värdfolket rådgjorde om placeringen och yttrade om en person att hon är så tyst så det måste vi ändra eljest få de tråkigt på den sidan, inföll en basunröst "de få väl dra herrskapet Starrelius en gång till". Händelsen var den att i en skämttidning förekom ett middagsbord der en Löjnant som hade fått som man säger "hårdspråkad" dam och efter fåfänga försök att få ett samtal i gång nämde han herrskapet Starrelius, som hon också kände, och där gick det lite bättre. Men efter en stund blef det åter blott ja! och nej! Och Löjnanten utbrister "jag tror att vi drar herrskapet Starrelius en gång till" – detta hade lilla pigga Wille¹⁴ läst, och framhöll så behändigt.

Julen förflöt lugnt och behagligt för oss alla och årsskiftet nalkades, det är med wexlande känslor man står vid tröskeln till det nya året som ett lefvande frågtecken, hvad måne det nya året skall innebära för oss, för mig, ja! för hela vårt fosterland?

¹¹ Anna Klingbergs mamma Emma Fogelmarck, född Elfbrink, avled 3/6 1910 och Anna fick Mackmyra i arvskifte. Erland och Anna med familj hade sedan bröllopet 1895 bott i Parkvillan på Mackmyra, men hade 1908 flyttat till Kristinegatan i Falun där Erland arbetade på regementet; de bodde på Mackmyra på somrarna och kring jul.

¹² Knut Klingberg (1871-1959) Sophies son, major. Gift med Mary-Ann (1879-1943) född Ossbahr.

¹³ Sophies svärdotter Anna Klingberg (1867-1954) berättar i ett brev den 29/12 1911 till Hélène Ångström (1849-1943) att julen varit "en av de gladaste vi någonsin haft i vårt hem".

¹⁴ Wille, Wilhelm Klingberg (1902-94), Sophies sonson.

Snart skedde uppbrått från det trefna hemmet. Skolorna började så tidigt i Falun redan den 10 januari, hvardan vi packade in och reste den 9.

***Julen 1912**

(1913 den 15 Januari) Så ha vi åter upplefvat ett årsskifte och mot all förmodan tillbringat en obeskrifvligt angenäm jul vid Mackmyra, den tolfte i ordningen och nu njöt jag så särdeles af vistelsen ty det var ju så säkert att vi skulle vara i Uppsala så vi hade redan afsänt våra julklappar o:s:v. Men så reste Erland och Anna till Stockholm, åto middag här på hemvägen och allt ordnades så väl att vår resa blef bestämd och vi foro iväg och allt lyckades så bra och alla voro så glada och nöjda. Vi voro öfver julhelgen 12 personer, Annas ogifta syster¹⁵ och vår yngsta son & sonhustru¹⁶, hvilka reste till Falun till Nyår. Julgranen klädde vi tillsammans och doppade i grytan i köket som alltid gör stämningen så glad och gemytlig. Julklappar fingo vi och gåfvo hvarandra så det blef en mängd (jag fick 20 på min lott) och i detta gamla svenska bruk ligger ett nöje för gammal och ung som ej af annat kan ersättas. Jag tänker så ofta på en Häradshöfding som i min ungdom yttrade i fråga om nöjet af julklappar – sade helt lakoniskt ”hvarför skall man komma öfverens om att ha tråkigt?”¹⁷ En riklig bokskörd kom oss alla till del och vi studerade hvarandras förråder och sparde våra egna tills den intima kretsen skingrats och nu i hemmet är härligt med en god bok på lediga stunder och sådana har jag nu innan terminen börjar och inackorderingarna komma.

***Julen 1913**

(Den 1sta februari 1914) Julen tillbringade vi i Dalarnas stad Falun¹⁸ der Anna och Erland i år af helsoskäl tillbringade helgen och vi hade samma hemtrefnad här som vid Mackmyra, men festligare och mer omvexling erbjöd ju Staden med sin båda ståtliga Kyrkor. Christina Kyrkan i blått och guld, ljus och glad särskilt som mig tycktes lämplig för ett stiligt bröllopsfölje. Stora Kopparbergs kyrka, prydlig och allvarlig med sina forngamla minnen är ganska intressant¹⁹. Fornsalen, ett lite Museum af rikhaltigt innehåll och de särdeles präktiga skollokalerna har jag tagit i betraktande vid ett föregående besök. Nu njöt jag af julen med glädje ty vi voro alla friska och hade så trefligt! Utom militär gudstjenster o.d. voro vi på flera middagar hos Annas systrar Kapten Gripensvärds och (Fiffan den ogifta som också har ett fint

¹⁵ Anna systrar var Siri Gripensvärd (1868-1944) född Fogelmarck, gift med Fredrik Gripensvärd (1865-1942), kapten vid Dalregementet, och Sofie Fogelmarck (1864-1924).

¹⁶ Knut Klingberg (1871-1959) och hans hustru Mary-Ann (1879-1943).

¹⁷ Trol. Bengt Samuel Arsenius (1778-1844), häradshövding i Frökinds härad 1810-1844.

¹⁸ Erland Theodor nämner 24/1 1914 julen i Falun i ett brev till sonen Erland Klingberg.

¹⁹ Kristine Kyrka i Falun, byggd 1655, och Stora Kopparbergs kyrka i Falun, byggd på 1400-talet, vilket gör den till Faluns äldsta byggnad.

och godt hem²⁰) hos Öfverstens för Dalregementet Björkmans.²¹ Ett par dagar voro vi hos Nordlanders i Smedjebacken²² och sammanträffade med släkt och vänner. Men Erland och Anna som förut ha ordnat stora fester för oss gamla vid Guldbryllopet och Klingbergs 90 årsdag²³ hade nu åsidosatt kostnad och ett orimligt besvär genom att i sitt hem ordna en fest - ett så kallat "Diamantbröllop" den 8 januari, då vi varit gifta i 60 år! Wi kunna ej vara nog tacksamma för denna särdeles tilltalande högtid! Middagen var kl. 6 för 22 personer, barn och barnbarn utom ett par herrar som är vänner i familjen. Bordet vackert med en krokan, den största jag sett, och mycket blommor, två charmant vackra blomsteruppsatser, gåfva af Annas Systrar och lösa blommor lite hvarstans på bordet, fin, god mat och viner, konstnärligt utförda matsedlar vid varje couvert och ett 50tal telegrammer. Tal och skålar, verser som sonen Fredrik stående läste opp²⁴ - ja, det hela var storartat angenämt och lyckat och säkert ett minne för livet ty hur sällan hör man talas om att människor lefva tillsammans i 60 år. Wi hade också en bukett af hvita Syrener & skära nejlikor och Telegram ifrån barnbarnsbarnet Gustaf Tham som är son till Greta Nordlander, och blott några månader gammal.²⁵, Wi fingo mycket och vackra blomor.

***Julen 1914**

(År 1915) Hvaraf en månad redan gått till ända. Jag tillbringade nemligen Julen, som var god och angenäm, på Mackmyra²⁶ och i stället för att resa hem då familjen for till Falun åtföljde jag dem dit och kom ej till Uppsala förr än den 30 januari i sällskap med sonsonen Axel, som idkar historiska studier här.²⁷

***Julen 1915**

(Den 1sta december) godt och bra, Gudilof altigenom! Ett par dagar före Julafton reste jag till Mackmyra, då var snöyra; men det visste man ej af i den sköna andra

²⁰ Sofie Fogelmarck (1864-1924). Flyttade 1895 från Vall utanför Gävle till Stockholm, 1912 till Falun (där hennes systrar Anna Klingberg och Siri Gripensvärd bodde) och 1918 tillbaka till Stockholm där hon avled 1924.

²¹ Fredrik Björkman (1859-1927), överste för Dalregementet, gift med Maria Heyman (1865-1959).

²² Sigrid Nordlander (1858-1914), född Klingberg. Sophies dotter. Gift 1878 med Harald Nordlander (1853-1920) disponent på Hagge i Smedjebacken.

²³ Sophie och Erland Theodor firade guldbryllop 8/1 1904, Erland Theodors 90 årsdag inföll den 17/8 1911. Bägge högtiderna firades på Mackmyra.

²⁴ Fredrik Klingberg (1864-1938), Sophies son.

²⁵ Gustaf Tham (1912 29/8 - 2003) Sophies dotterdotterson, här drygt 1 år gammal.

²⁶ Svärdottern Anna Klingberg (1867-1954) nämner i ett brev den 30/12 1914 till Héléne Ångström (1949-1943) att Sophie varit den enda gästen under jul.

²⁷ Axel Klingberg (1896-1971), Sophies sonson, bor hos sin farmor ht 1914 - vt 1916.

klass kupén²⁸. Vid Walbo station mötte mig min älskade alltid snälle Erland och jag ifördes en stor Herrpälss och då man balanserade med urval till höger & venster gick allt förträffligt och vinmiddagen smakade godt i detta trefliga hem der jag är innerligt fästad vid dem alla.

Julafton var glad med många julklappar. Till Julottan foro 4 slädar. Sedan var middag för grannarna, gemytligt & trefligt.

Och tiden ilade iväg så snart var man ifärd med inpackning till Uppsala resan. Jag fick sällskap med Axel - och vi ha nu kommit in i hvardagslivets sysselsättningar igen. Och vi ha lyckligt hunnit öfver Januari, ha ett par grader kallt.

***Julen 1916**

(Den 17 December) Mulet väder! Reser till Mackmyra den 21.

(1917 januari) Har gjordt sitt inträde. Julen var härlig - i det angenäma hemmet bland barn och barnbarn. Julgranen klädde vi tillsammans, Doppade i grytan i köket som alltid är muntert och trefligt! Mycket julklappar blef det med werser på en hel del - jag fick 20 julklappar med smått och stort.

Julmorgon väcktes man kl 4 och gamla & unga reste till Ottan i Walbo Kyrka ½ mil på släde. Till middag voro grannarna, sedan 30 personer med barn & blomma, gladt och trefligt. En af millan dagarna var middag för Major Malmborgs från Gefle och Överst Löjnant Sjögren med dotter - frun är död²⁹. Sedan voro vi på tre julkalas och hade trefligt. Ja! tiden ilade fort iväg och innan vi viste ordet af var tiden inne för Skolornas början och vi reste den 15 januari, Elsa Rydberg³⁰ och jag till vårt Uppsala igen; der allt är sig likt med härliga soliga dagar, så det gnistrar som blixtrande Diamanter på den hvita snön

(Den 16 December) Nu börjar man rusta sig till Mackmyra-resan, det skall bli skönt och roligt få komma dit.

***Julen 1917**

(Nyårsdagen 1918) Igår afton vakade vi in det nya året. O må det bli lyckosamt för Stad och land. Det är med egendomliga känslor man går ett års skifte till möte. Man

²⁸ Tågen hade tre klasser (fram till 1956), där den andra var reserverad för "fint folk".

²⁹ Otto August von Malmberg (1859-1949), major. Carl Pontus Christian Otto Sjögren (1867-1939), överstelöjnant, gift 1895 med Agnes Maria Lovisa Andersson (1876-1916). Dottern: Agnes Margit (1896-1947).

³⁰ Elsa Rydberg (1898-1980), inackorderad hos Sophie ht 1916 - vt 1918. Dotter till Janne Rydberg (1867-1930), stationsinspektör vid Mackmyra station och senare disponent, och Ida Paulina Vilhelmina Rydberg (1864-1924) född Wiberg.

står som bakom ett förhänge hvars flik man ej vågar lyfta; må man rätt kunna tacka Gud för allt godt man åtnjuter. Julen har varit härlig. Julottan besökte vi allesamman, sedan kl 5 åt man middag, 30 personer, ty grannarna voro bjudna - gladt och trefligt. Väder och väglag idealiskt så vi åka ibland.

I dag är jag hemma från Kyrkan.

(Den 14 Januari) reste vi hem till Uppsala igen efter det angenäma julfirandet i det så glada och trefliga Mackmyra hemmet. Anna, Ulla³¹ och jag voro bjudna på thé under för m. till Ingenieurs familjen i Willan och undfägnades på bästa sätt med fina tårtor & kakor. Hemresan gick utmärkt och allt är nu ett angenämt minne.

***Julen 1918**

(Lucia-dagen [13 december] 1918)_vaknade man vid att en masa Studenter, iklädda nattskjortor utanpå ytterkläderna, tågade förbi och hade med sig en lång stång med lyse i toppen. Studentmössorna på; men hvad de sjöngo kunde jag ej urskilja. Eljest börjar här kännas lite ödsligt och tomt i huset sedan grannarna å ömse sidor lemnat sina rum för att resa hem; så jag innerligt glad att om onsdag den 18 resa till Mackmyra der jag har så trefligt och finner mig så väl. Och, jag tackar innerligt Gud att jag är så frisk att jag kan resa dit! Godt sällskap får jag af min grannfru till Gefle och möts jag af Mackmyrabor. Gud bevare hus och hem och må det vara så väl att vi alla mötas friska och krya vid målet.

(Upsala d 17 Januari 1919) Återkommen till Upsala efter en mycket angenäm jul! Artar sig här att bli ganska lifligt. Jag reste den 12 för att få sällskap med Axel och Erlie³² som skulle till Sthlm för att åter börja sitt arbete vid Teknologiska & Handelsinstitutet³³; men Axel som haft Spanska sjukan (samtidigt som sin syster Ulla) måste dröja hemma ett par dagar. Resan gick utmärkt och jag öfverraskades af att båda mina herrar kommo emot mig i Tamburen, redan hemma och börjat att läsa.

***Julen 1919**

(Den 18 December) Jag står just i farten att packa för Julresan till Mackmyra och är jag så mycket gladare deråt som jag nu varit ensam en tid; ty mina ungdomar har rest till sina hem "Margareta Almquist"³⁴ till Stockholm och Kandidat Ekekrantz till

³¹ Kajsa/Ulla Klingberg (1901-1923), Sophies sondotter. Byter namn till Ulla under 1917.

³² Erland Klingberg (1898-1981), civilekonom. Kallas "Erlie". Sophies sonson.

³³ Axel Klingberg (1896-1971), Sophies sonson, fick en civilingenjörsexamen från Tekniska Högskolan 1922 och hans bror Erland Klingberg (1898-1981), Sophies sonson, en civilekonomexamen från Handelshögskolan i Stockholm.

³⁴ En oförståelig hänvisning till Jan Eric Almquist (1894-1976), Sophies inackorderade. Karl Olof Magnus Ekekrantz (1897-1965). Inackorderad hos Sopihié.

Halmstad, der hans fader är Läkare och nu blir det roligt få komma in i det trefna hemmet och se barnen kring julgranen, "doppa i grytan i köket" och fira en riktig jul, ty det är en barnens högtid!

***Julen 1920**

(December 1920) Jag rustar mig för resan till Mackmyra, blir roligt träffa dem alla igen.

(Mackmyra Julafton 1920) En härlig Julaftons morgon med sol ute som inne. Marken är snöbetäckt men de åka ömsom med vagn & Släde.

(1921) Återkommen från en angenäm jul! Som jag tillbringat på Mackmyra och en treflig hemresa i sällskap med Erlie som fortsatte till Stockholm och Handelsinstitutet der han Laborerar för närvarande. Har jag snart fått mitt lilla kära Upsalahem ordnat igen. Ja! vi börja nu ett nytt år ovissa om hvad det bär i sitt sköte; vist som allt är danat af den högste är nog det också det bästa för oss meniskobarn. Mätte jag hinna skriva i dag och tacka dem för denna senaste vistelse der. O! Jag har så mycket att tacka dem för.